

Nieuwe concept-kerndoelen: de beweegthema's 1

Wat zijn mogelijke veranderingen voor de praktijk?

Binnen het domein Leren bewegen zijn drie conceptkerndoelen geformuleerd die de basis vormen voor de lessen bewegingsonderwijs: deelnemen aan bewegen, verbeteren beweegvaardigheid en beweegactiviteit passend maken. Het domein richt zich op beter leren bewegen door een breed beweegaanbod. In deze herziening sluiten de beweegthema's beter aan op de huidige beweeg- en sportcultuur en zorgen voor een doorlopende leerlijn po-vo. In dit artikel worden de nieuwe beweegthema's vergeleken met de bestaande leerlijnen uit het de basisdocumenten po en onderbouw vo. Veel thema's blijven herkenbaar, terwijl sommige een nieuwe benaming hebben gekregen of geheel nieuw zijn geïntroduceerd binnen het curriculum van het primair- of voortgezet onderwijs. | Wiebe Faber, Oscar Scipio en Eric Swinkels

Eric Swinkels

Naast het domein Leren bewegen zijn er ook nog de domeinen Samen bewegen en Betrokken bewegen, deze bespreken wij in volgende artikelen. De conceptkerndoelen zijn nu in de fase van beproeven wat betekent dat de verwachte bruikbaarheid getest wordt in de praktijk. Vervolgens worden deze wettelijk vastgesteld. Daarna gaat SLO in samenwerking met de KVLO en het werkveld leerlijnen ontwikkelen op basis van de geactualiseerde kerndoelen bewegen en sport.

De drie conceptkerndoelen van bewegingsonderwijs binnen Leren bewegen versterken elkaar. Deelnemen aan bewegen richt zich op het deelnemen aan allerlei beweegthema's,

voorheen de leerlijnen/bewegingsthema's (kerndoel 1). Het verbeteren van beweegvaardigheid richt zich op beter leren bewegen binnen de aangeboden beweegthema's (kerndoel 2). De beweegactiviteit passend maken door de leerling richt zich op het afstemmen van beweegactiviteiten op hun eigen mogelijkheden (kerndoel 3). Dit zijn alle drie ervaringsdoelen. Ervaringsdoelen beschrijven de verwachte inspanningen van leerlingen en stimuleren vaardigheden, ervaringen, inzichten en waardevorming die hun horizon verbreden of kennis verdiepen.

In dit artikel diepen we kerndoel 1, deelnemen aan bewegen, verder uit. Het gaat er bij dit kerndoel om dat leerlingen, door deel te nemen aan uiteenlopende beweegactiviteiten, een

breed beweegrepertoire opbouwen. Soms heeft dit geen invloed op het schoolcurriculum en zal de lesinhoud niet veranderen, in andere beweegthema's zal het wellicht voor verandering, verbetering of vernieuwing zorgen.

Bij kerndoel 1 wordt gesproken over vijftien beweegthema's. De verandering is dat in de basisdocumenten po en onderbouw vo gesproken werd over leerlijnen en bewegingsthema's. In het huidige basisdocument po staan twaalf leerlijnen (31 bewegingsthema's) en in het basisdocument onderbouw vo staan zes activiteitsgebieden met 22 leerlijnen beschreven. Een aantal subthema's van de leerlijnen zijn niet verdwenen maar worden in de beschrijving van de beweegthema's uitgelegd. We werken de vijftien beweegthema's en de mogelijke verschillen hier verder uit.

Vanuit de KVLO maken we een eerste inschatting van de betekenis van de beweegthema's en hoe ze zich verhouden tot de huidige leerlijnen uit de basisdocumenten. We kijken ook naar welke gevolgen dat heeft voor de ontwikkeling van eventuele nieuwe beweegthema's.

Balanceren

In het primair onderwijs is balanceren een herkenbaar beweegthema waarbij het gaat om evenwicht handhaven en herstellen. Bij het primair onderwijs bestond de leerlijn balanceren

Domein	Kerndoel po/so	Kerndoel onderbouw v(s)o
Leren bewegen	1 Deelnemen aan bewegen	1 Deelnemen aan bewegen
	2 Verbeteren beweegvaardigheid	2 Verbeteren beweegvaardigheid
	3 Beweegactiviteit passend maken	3 Beweegactiviteit passend maken

uit de bewegingsthema's: balanceren, rijden, glijden en acrobatiek. De bewegingsthema's rijden en glijden zijn niet verdwenen maar worden beschreven in de begrippenlijst van de conceptkerndoelen.

Bij het voortgezet onderwijs is balanceren beschreven als spanningsveld tussen handhaven van het evenwicht en het verliezen hiervan. Deze beweeguitdaging was vooral uitgewerkt voor acrogym.

Rijden en glijden, zoals mountainbiken, schaatsen, skaten/skeelers werden binnen het voortgezet onderwijs als voorbeelden van de actuele beweegcultuur genoemd en uitgewerkt. Door rijden en glijden op te nemen binnen het beweegthema balanceren lijkt dit thema opgenomen te worden als ervaringsdoel en het belang ervan wordt onderkend.

In het primair- of voortgezet onderwijs worden de termen acrobatiek of acrogym niet meer beschreven. In het domein Samen bewegen komt acrogym nog voor als een voorbeeld van een primair onderwijs uitwerking (bij te denken valt aan) bij kerndoel 4, Bewegen met anderen.

Wij verwachten dat balanceren gegeven kan worden zoals binnen de huidige leerlijnen het geval is. Waar acrobatiek/acrogym een plek krijgt binnen het schoolcurriculum van zowel primair- als voortgezet onderwijs kan in de verdere uitwerking van de beweegthema's door SLO verhelderd worden.

Bewegen in en op het water

In het voortgezet onderwijs is bewegen in en op het water als schoolactiviteit een herkenbaar beweegthema. Bij voortgezet onderwijs scholen die een zwembad dicht bij de school hebben wordt zwemmen soms opgenomen in het programma. In het basisdocument onderbouw vo (2007) is zwemmen ook opgenomen. Bij zwemmen worden daar beweegthema's beschreven: zwemmen als race, als avontuur, als survival, als spel en als springen in het water.

Bewegen in en op het water is binnen het primair onderwijs geen herkenbaar beweegthema dat standaard wordt aangeboden binnen het onderwijsprogramma.

Onder bewegen in en op het water wordt binnen de conceptkerndoelen

Rijden en glijden, zoals mountainbiken, schaatsen, skaten/skeelers

gesproken van zwemmen, kanoën, roeien, surfen, suppen en zeilen. Kennismaken met dit beweegthema kan voor zowel primair onderwijs als het voortgezet onderwijs een uitdaging worden. Basisvoorwaarden als een zwemdiploma, beschikbare zwembaden, buitenwater en/of financiële middelen zijn niet direct voor alle leerlingen/scholen beschikbaar.

Omdat het hier een nieuw beweegthema betreft is het voor zowel po- als vo-scholen noodzaak om na te denken hoe dit vorm te geven binnen het curriculum. De leraar en daarmee de school heeft de verantwoordelijkheid om kinderen veilig in en op het water te begeleiden, zodat alle kinderen aan water activiteiten kunnen meedoen.

In de praktijk kan gedacht worden aan het opnemen van kennismaking met verschillende vormen van bewegen in en op het water, bijvoorbeeld via lessenreeksen, clinics, sportdagen of kampen.

Een neveneffect kan zijn dat de school een rol speelt in het bijhouden van zwemvaardigheden gedurende de schoolperiode en/of een vangnet kan opstellen in samenwerking met de gemeente voor leerlingen zonder zwemdiploma (in het kader van inclusiviteit) zodat kinderen veilig in en op het water kunnen bewegen.

Bewegen op muziek

Dit beweegthema is voor primair en voortgezet onderwijs herkenbaar en gaat nog steeds om het uitvoeren van bewegingspatronen op muziek, waarbij het tempo, ritme en de timing van bewegen passen bij de muziek.

Doelspelen

In het primair onderwijs werd doelspelen ingedeeld in de bewegingsthema's keepersspelen,

lummelspelen en aangepaste sportspelen. In het voortgezet onderwijs werd onderscheid gemaakt tussen spelen met dribbelen en/of samenspelen en onderscheppen en spelen waarbij met de bal gelopen wordt.

In de begrippenlijst van de conceptkerndoelen wordt doelspelen omschreven als het passeren van een tegenstander met een speelvoorwerp om dicht bij het doel te komen of het innemen van een positie om het doel te raken, terwijl de tegenstander probeert het speelvoorwerp te onderscheppen en/of het doel te verdedigen. Dit wordt samengevat als 'passeren en onderscheppen'.

Lummelspelen kwam in het primair onderwijs wel voor in de uitwerking van de leerlijn doelspelen. Het passeren van de lummel om de bal naar een medespeler over te spelen terwijl de tegenspeler probeert de bal te onderscheppen om zelf in balbezit te komen, komt niet meer expliciet in de tekst voor. Lummelen is een methodische stap naar het passeren van een tegenstander en komen tot een doelpoging. De vraag is of lummelen binnen dit beweegthema in de latere uitwerking terugkomt.

Draaien

Draaien wordt beschreven als het inzetten van rotatie om breedte- en/of lengte-as en tijdig deze rotatie weer afremmen.

Voor het primair onderwijs is de term over de kop gaan veranderd in het beweegthema draaien, wat nog steeds dezelfde beweeguitdaging heeft met daarbij een toevoeging van draaien om de breedte-as. Draaien werd in het in het basisdocument onderbouw vo niet apart als leerlijn genoemd. De activiteiten die nu onder draaien vallen werden beschreven onder bijvoorbeeld springen (saltospringen) en zwaaien (trapezeczwaaien en ringzwaaien).

Met dit beweegthema wordt draaien benadrukt als beweeguitdaging al dan niet gecombineerd met springen en zwaaien.

Fitness

Fitness is in het curriculum een nieuw beweegthema. Het doel van fitness is het uitvoeren van (een serie) bewegingen met variatie in intensiteit om inspanning of ontspanning te ervaren. Het ligt buiten het bereik van de lessen bewegingsonderwijs om fitness daadwerkelijk in te zetten om de fitheid van leerlingen te verbeteren.

Binnen het primair onderwijs kan fitness zich richten op het in aanraking komen met een bewegingsbaan of een oefencircuit om kennis te maken met wat inspanning met het lichaam doet. Bij het voortgezet onderwijs kan fitness zich richten op het in aanraking komen met vormen van crossfit, kracht- en conditiecircuit of ontspanningsoefeningen. Vanwege de populariteit en de aandacht voor een gezonde leefstijl is fitness één van de nieuwe beweegthema's voor het voortgezet onderwijs in de onderbouw. Bij het primair onderwijs lijkt dit beweegthema niet van toepassing voor de onder- en misschien zelfs de middenbouw. De verdere uitwerking door SLO zal moeten uitwijzen of dit het geval is.

Hardlopen

Voor het primair onderwijs en voortgezet onderwijs is dit beweegthema herkenbaar. Het gaat bij het beweegthema hardlopen om zo snel mogelijk ergens te komen of in een bepaald tempo vol te kunnen houden. Dit is weinig veranderd ten opzichte van de tekst die in de basisdocumenten po-vo staan en zal bestaan uit vormen van duurlopen, sprinten en estafette, waarbij leerlingen leren te versnellen, in een gelijkmatig tempo te lopen en dat langer kunnen volhouden.

Jongleren

Jongleren wordt beschreven als het wegspeken van een speelvoorwerp zodat dit gevangen kan worden of in beweging blijft. Hieronder vallen de subthema's werpen en vangen

(bijvoorbeeld met een softbal overgooien), soleren (bijvoorbeeld trucjes doen met een basketbal), retourneren (bijvoorbeeld bij badminton een shuttle overspelen).

Voor het primair onderwijs was de indeling van jongleren, waaronder werpen en vangen, soleren en retourneren al bekend. Het gaat hierbij in het nieuwe beweegthema om objectmanipulatie (bal, frisbee, shuttle enz.) samen met een ander (retourneren of werpen en vangen) of individueel (soleren). Vanuit het voortgezet onderwijs wordt jongleren nu nog vaak gezien als circusactiviteiten, zoals balanceren op een bal, ballen jongleren of andere circus gerelateerde activiteiten. De term voor het beweegthema is daarmee in het voortgezet onderwijs nog

onbekend en moet anders worden geïnterpreteerd.

In de fase van beproeven zal SLO wellicht nog kunnen onderzoeken hoe dit beweegthema zich verhoudt tot terugslagspelen en in hoeverre hier overlap ligt in de beweeguitdaging met retourneren.

Klimmen

Voor het primair onderwijs zijn de bewegingsthema's klauteren en touwklimmen samengevoegd tot het beweegthema klimmen. Het gaat in het nieuwe beweegthema nog steeds om het gebruiken van steun- en hangpunten om je te kunnen verplaatsten over klim- en klautervlakken. Klimmen werd in het basisdocument onderbouw vo beschreven als keuzeactiviteit, waarbij onderscheid werd

gemaakt tussen verticaal gezeerd klimmen, omlaag abseilen en het horizontaal traverseren. In de ongezeerde vorm heeft klimmen als boulderen een flinke ontwikkeling doorgemaakt. In de bovenbouw vo wordt klimmen genoemd als een van de te kiezen turnonderdelen.

De toelichting van het bewegethema geeft naar verwachting in de basis geen reden tot een verandering in het primair- en voortgezet onderwijs. De uitwerking van SLO zal bepalen of dit bewegethema een andere invulling zal krijgen.

Springen

Het bewegethema springen gaat over het afzetten om in de lucht te zweven, met als doel een zo grot mogelijke

afstand of hoogte te overbruggen (atletisch springen). Springen is ook afzetten om al dan niet met handenplaatsing in de lucht te zweven en gecontroleerd te landen. Deze sprongen kunnen ook herhaald worden (gymnastisch springen).

Binnen het primair onderwijs omvatte de leerlijn versus de conceptkerndoelen springen vijf bewegingsthema's: vrije sprongen, steunsprongen, loopsprongen, touwtjesprongen en ver- en hoogsprongen. Deze sluiten grotendeels aan bij het nieuwe bewegethema springen.

Voor het voortgezet onderwijs blijft de indeling grotendeels gelijk, met springen als onderdeel van turnen (vrije sprongen, steunsprongen, herhaald springen) en ver- en hoogsprongen als atletiekonderdeel. Op basis van de

toelichting voor het primair- en voortgezet onderwijs verandert er in de basis ('t wat) weinig. De uitwerking van SLO zal bepalen of dit bewegethema een andere invulling zal krijgen.

Stoeien en treffen

Het bewegethema stoeien en treffen is een nieuw bewegethema. Bij stoeien gaat het om door duwen/trekken/kantelen/werpen een medespeler uit balans te brengen, terwijl deze probeert de balansverstoringen te voorkomen. Bij treffen is het doel elkaar willen raken met of zonder speelvoorwerp en tegelijkertijd het raken door de ander proberen te voorkomen.

Voor het primair onderwijs is de leerlijn stoeispelen anders benoemd en vervangen door stoeien en treffen.

Treffen is voor het primair onderwijs een nieuw beweegthema en wordt vaak verward met trefbalspelen. Bij dit beweegthema gaat het echter om treffen bij verdediging- en vechtsporten. Denk aan schouder-touch (eventueel met foam stick) als voorloper op bijvoorbeeld karate of schermen. In het voortgezet onderwijs wordt stoeispelen aangeboden als judo-vorm om elkaar uit balans te brengen en te controleren op de grond. Als er pakken beschikbaar zijn kunnen naast grondtechnieken ook staande werptechnieken aan bod komen. Trefspelen staat in het basisdocument onderbouw vo beschreven met wapen (schermen) of zonder wapen (karate-do of (kick)boksen).

Terugslagspelen

In het beweegthema terugslagspelen gaat het om het wegspele van een speelvoorwerp binnen het speelveld, zodat de ander deze niet kan terugspelen. Dit wordt ook wel 'over en weer inplaatsen' genoemd. Voor het primair onderwijs is dit een nieuwe benaming voor een beweegthema, die veel raakvlakken heeft met jongleren (retourneren), mikken en doelspelen. Dit maakt dit beweegthema binnen het primair onderwijs nog lastig te duiden. Wellicht wordt dit duidelijker in de fase van beproeven. Voor het voortgezet onderwijs is het beweegthema terugslagspelen bekend. Hier vielen activiteiten zoals volleybal, badminton, tafeltennis en tennis onder. De laatste jaren zijn deze aangevuld met racketspelen zoals padel en pickleball.

Tikspelen

Het beweegthema tikspelen wordt beschreven als iemand willen uittikken of afgooien met een speelvoorwerp, terwijl de ander dit probeert te voorkomen. Dit wordt ook wel inblijven en uitmaken genoemd. Hieronder vallen de subthema's tikspelen, afgooispelen en honkloopspelen. Het voortgezet onderwijs vielen tik- en afgooispelen eerder onder spelen met inblijven en uitmaken, naast slag- en loopspelen. Voor het primair en voortgezet onderwijs verandert er in de basis ('t wat)

weinig. De uitwerking van SLO zal bepalen of het anders ingevuld kan gaan worden. En hoe die invulling er kan gaan uitzien?

Wegspelen en mikken

Bij het beweegthema wegspele en mikken gaat het om het wegspele van een speelvoorwerp om dit zo ver weg mogelijk te krijgen of om dit in of tegen een mikdoel te krijgen. Voor het primair onderwijs is dit geen verandering. Wegspelen was al een bewegingsthema onder de leerlijn mikken, ze zijn hier samengevoegd tot één beweegthema. Dit beweegthema komt in het voortgezet onderwijs niet expliciet voor, wat in eerste instantie tot verwarring kan leiden. Mikken werd daar niet als afzonderlijk beweegthema benoemd; mikken op een korf of basket viel onder doelspelen. Wegspelen werd niet als los thema gebruikt, maar elementen ervan zijn terug te vinden in slag- en loopspelen (of spelen met inblijven en uitmaken), zoals softbal en soms cricket.

Zwaaien

Zwaaien wordt beschreven als schommelend, hangend of steunend zwaaien aan of op een toestel. Deze indeling is voor zowel het primair- als het voortgezet onderwijs herkenbaar en past bij de beschrijving van de huidige leerlijnen.

Samenvatting

Samenvattend zien we veel overeenkomsten met de eerdere beschrijvingen uit de basisdocumenten en de uitgangspunten van *Curriculum.nu*. De conceptkerndoelen geven een heldere weergave van de kern van bewegingsonderwijs en sluiten goed aan bij de praktijk. Er is een bewuste poging gedaan om de taal en leerlijnen van het primair en voortgezet onderwijs te verbinden, maar in sommige beweegthema's lijken de accenten nog te wisselen. Soms sluit de inhoud van de conceptkerndoelen meer aan bij het primair onderwijs terwijl in andere gevallen het voortgezet onderwijs als uitgangspunt lijkt te zijn genomen. Dit kan een kwestie van gewenning zijn, of een noodzakelijke aanpassing binnen het

werkveld. De fase van beproeven zal worden gebruikt om te kijken of er nog aanpassingen nodig zijn om alle beweegthema's vloeiender in elkaar te laten overgaan.

Vanuit het primair onderwijs fungeren de huidige leerlijnen als methodische opbouw die vaak in samenhang worden aangeboden. Jongleren, lummelen en mikken worden hierin bijvoorbeeld gezien als voorwaardelijk voor doelspelen, waarbij samenspel en tegengesteld belang gaat meespelen. Binnen het voortgezet onderwijs lijken de verschillende activiteitsgebieden en sporten te fungeren als basis voor de beweegthema's. Bij basketbal komen bijvoorbeeld beweegthema's als doelspelen, mikken en jongleren aan bod via passeren en onderscheppen of werpen en vangen. Dit kan de eerdergenoemde verschillen in interpretatie in terminologie verklaren tussen het primair en voortgezet onderwijs. De nieuwe beweegthema's zorgen voor een herindeling van sommige activiteiten. Deze verdwijnen niet, maar vallen onder een ander of nieuw beweegthema.

Het analyseren van de conceptkerndoelen heeft bij ons als auteurs (adviseurs voor po en vo) waardevolle discussies opgeleverd over de interpretatie en toepassing ervan in de zaal. In een volgend artikel gaan we dieper in op de praktische vertaling van de overige conceptkerndoelen bewegen en sport. ●

Bronnen

Scan of klik [hier](#) naar de bronnen

Contact

onderwijs@kvlo.nl

Wiebe Faber, Oscar Scipio en Eric Swinkels zijn onderwijsadviseurs po en vo bij KVLO

Tekening

John Körver

Kernwoorden

conceptkerndoelen, beweegthema's, basisdocument, domein leren bewegen

Nieuwe conceptkerndoelen: het domein Leren bewegen 2

Het verbeteren van beweegvaardigheid en beweegactiviteit passend maken

In dit artikel bespreken we conceptkerndoelen 2 en 3 van het domein Leren bewegen. We vergelijken deze met de huidige kerndoelen voor het po (57 en 58) en het vo (53 t/m 58) voor bewegingsonderwijs. In een vorig artikel hebben we het conceptkerndoel deelnemen aan bewegen voor po en de onderbouw vo besproken. Hierbij hebben wij getracht te duiden wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen conceptkerndoel 1 en de huidige kerndoelen en leerlijnen. Wat is er anders en welke veranderingen vraagt dit mogelijk in de praktijk? | Eric Swinkels, Oscar Scipio en Wiebe Faber

Het domein Leren bewegen bestaat uit drie kern-doelen die geïntegreerd samenhangen: deelnemen aan bewegen met 15 beweegthema's (KD1), verbeteren beweegvaardigheid (KD2) en beweegactiviteit passend maken (KD3). Kerndoel 2 en 3 kunnen dus niet los gezien worden van kerndoel 1 die wij in het vorige artikel hebben beschreven.

KD2: Verbeteren beweegvaardigheid

Conceptkerndoel 2 gaat over het verbeteren van de beweegvaardigheid van de leerling tijdens deelname aan beweegactiviteiten. Het gaat daarbij om een cyclisch proces, waarbij elke leerling zich in zijn of haar eigen ontwikkeling bevindt. In de huidige kerndoelen van het po en vo staat beter leren bewegen niet concreet beschreven. De huidige kerndoelen 57 (po) en 53 (vo) beschrijven het ervaren en uitvoeren van de belangrijkste bewegings- en spelvormen (57, po) en het oriënteren op veel verschillende bewegingsactiviteiten (...) in de bewegingscultuur (53, vo). Dit sluit aan bij conceptkerndoel 1, maar bespreekt niet expliciet het verbeteren van de beweegvaardigheid.

Het beschrijven van bewegen verbeteren in de conceptkerndoelen maakt helder dat het niet alleen

gaat om het aanbieden van bewegingsthema's, maar het op eigen niveau beter leren bewegen. De samenhang binnen het domein Leren Bewegen wordt vergroot door bewegen verbeteren in de conceptkerndoelen op te nemen. Dit wordt ten opzichte van de huidige kerndoelen nog verder geconcretiseerd door 'het gaat hierbij om' als wettelijke tekst op te nemen.

Bij conceptkerndoel 2 staat in de wettelijke tekst 'het gaat hierbij gaat om':

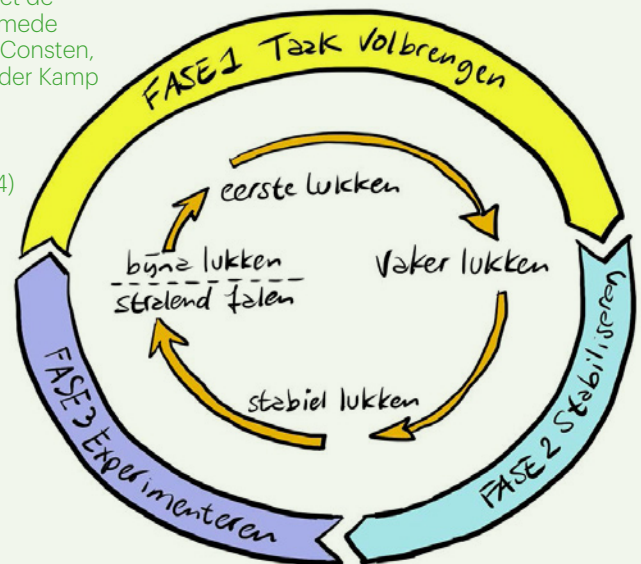
- het aangaan van beweeguitdagingen;
- het blijven zoeken naar oplossingen wanneer het bewegen niet direct en stabiel lukt;

- het controle blijven houden wanneer het bewegen stabiel wordt;
- het experimenteren met een complexere activiteit;
- het tonen van inzicht in bedoe-ling en uitvoering van beweeg-activiteiten.

In het Handboek loopt't, lukt't, leeft't (Walinga & Koekoek, 2024) wordt dit bovenstaande cyclische proces beschreven als bijna lukken, eerste lukken, vaker lukken, stabiel lukken en stralend falen (zie figuur 1). Omdat dit een praktische uitwerking is van de wettelijke tekst gebruiken wij deze cyclus als voorbeeld.

De rol van de leerkracht bij het verbeteren van de beweegvaardigheid is om de verschillende leerfasen binnen dit proces te begeleiden. Hoewel de auteurs van het handboek en wijzelf ook wijzen op het niet-lineaire karakter van leerprocessen omdat er ook sprake kan zijn van terugval of grotere stappen vooruit, geeft deze kijkwijze de leerkracht aanleiding om interventies te laten aansluiten bij geobserveerd gedrag in het leerproces. Voorbeelden van interventies zoals complimenten geven, stimuleren, enthousiasmeren,

Figuur 1 De leercirkel met de verschillende leerfasen mede ontwikkeld door Arnold Consten, Gert van Driel, John van der Kamp en Wytse Walinga. Bron: Handboek loopt 't, lukt, 't leeft't (Walinga & Koekoek, 2024)

Het cyclische proces in de praktijk

In de eerste fase van bijna lukken is het kind gericht op het tot een goed einde brengen van de taak. Als voorbeeld, de leerling probeert over de dunne balk te lopen en de overkant te halen. Na een aantal keer van de balk af te stappen lukt het uiteindelijk om schuifelend de overkant te halen.

In de tweede leerfase leert het kind de opdracht te stabiliseren. De opdracht om balancerend de overkant te halen lukt steeds vaker. Het schuifelen verandert in gecontroleerd lopend balanceren, waarbij de leerling in balans de overkant behaalt.

In de derde fase van experimenteren gaat de leerling zelf op zoek naar nieuwe uitdagingen binnen de activiteit. Hierdoor ontstaat er een nieuw proces van niet lukken, maar ditmaal initieert de leerling dit zelf. De leerling probeert op andere manieren, of met andere opdrachten de overkant van de balk te halen, denk aan: met opzet balansverstoring toelaten om die weer te repareren, achterwaarts verplaatsen of een rondje draaien in het midden van de balk. Dit proces geeft leerlingen een bredere bandbreedte in het oplossen van verschillende beweeguitdagingen.

tips geven en uitdagen van de leerlingen moeten daarbij zoveel mogelijk aansluiten.

Het cyclische proces als lesgever

Om het cyclische proces zo goed mogelijk te ondersteunen, ondersteunt een jaarplanning de herhaling van beweegthema's. Als lesgever plan je de verschillende beweegthema's in een volgorde die past bij de dynamiek en de ontwikkeling van de leerlingen.

Om de leertijd te vergroten en om ruimte te maken voor het cyclische proces kan er gedacht worden aan lessenreeksen, waarbij een beweegthema meerdere lessen achter elkaar aan bod komt (in combinatie met andere beweegthema's). Hierdoor hebben de leerlingen (meer) ruimte om de verschillende leerfasen te doorlopen.

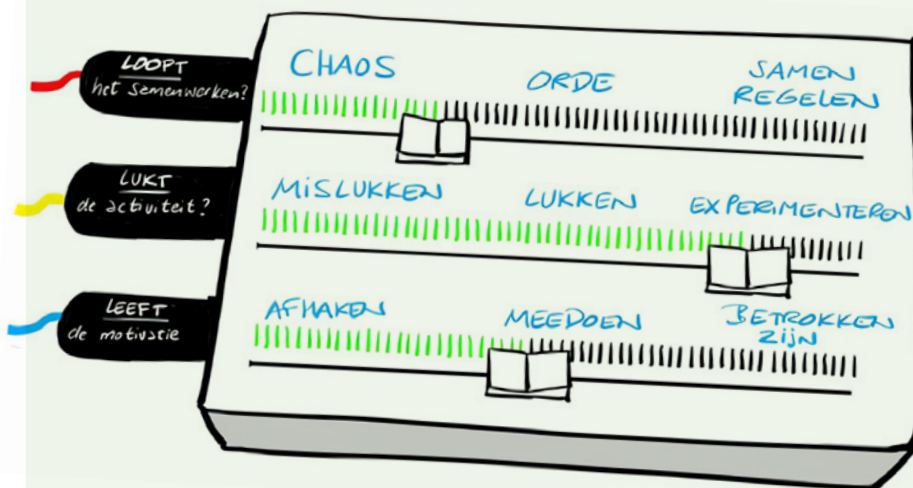
Het gebruik van een leerlingvolgsysteem om het proces binnen de verschillende beweegthema's bij te houden kan ondersteunend werken. Als leerkracht kies je tijdens de les voor één kernactiviteit van een beweegthema om de progressie van leerlingen te volgen. Hierdoor weet de lesgever op welk niveau de leerlingen bewegen en kan er adequate leerhulp worden gegeven passend bij het niveau van de individuele leerling.

De leerkracht denkt ook na over de rol van de lesgever binnen de leerfasen? Hoe ondersteun je de leerlingen, welke leerhulp kan je de leerlingen geven en hoe begeleid je het cyclische proces? Vervolgens is de vraag wat een gemiddelde leerling in groep 8 kan en of dit aansluit bij het voortgezet onderwijs? Welke leerstappen bied je de leerlingen aan en wat is de methodische opbouw per jaargroep en beweegthema?

Kerdoel 2 vraagt van de lesgever dat beter leren bewegen een prominenter plek krijgt in het bewegingsonderwijs. Geen verrassing voor een vak in een onderwijssetting. Dit vraagt wellicht van sommige lesgevers om het vak bewegingsonderwijs anders te benaderen.

Hoe deze elementen die de kerndoelen beschrijven in de praktijk in elkaar grijpen tijdens de les bewegingsonderwijs laat het schuifpanel van het Handboek loopt't, lukt't leeft't zien (zie figuur 2). De lukt't-schuif in het model van het handboek geeft weer waar de leerlingen staan in het leerproces van beter worden in de activiteit. Als de lukt't-schuif blijft hangen op mislukken of bijna lukken, kan tegelijk ook de leeft't-schuif naar links verschuiven. De leerling haakt net aan of haakt zelfs af, omdat de activiteit niet lukt. Dit kan ook effect hebben op het loopt't-schuif, waardoor er onrust en chaos kan ontstaan in de les. De onlosmakelijke verbondenheid van deze schuiven wordt hiermee praktisch inzichtelijk. Een verschuiving op een bepaalde schuif naar links of rechts heeft effecten op de andere schuiven en daarmee op het verloop van de les.

Figuur 2 Het schuifpanel. Bron: Handboek loopt 't, lukt 't leeft't (Walinga & Koekoek, 2024)

Bewegingsonderwijs anders organiseren?

Veel lesgevers bieden veel variatie in beweegthema's aan vanuit de overtuiging dat veel variatie zorgt voor plezier. Zij bieden drie, vier of vijf beweegthema's per les aan die elke les opnieuw veranderen. Het vak bewegingsonderwijs staat gelukkig al lang bekend om een aanpak van brede ontwikkeling. Leerlijnen en bewegingsthema's in de basisdocumenten stralen dat ook uit. Een interessante vraag die we opwerpen in dit artikel is, of er voldoende balans is in de huidige praktijk tussen variatie (zo veel mogelijk verschillende beweegervaringen opdoen) en vasthoudendheid: het zoeken van verdieping binnen een beweegervaring. Met het kerndoel beter leren bewegen en het kijkkader van leerfasen zou je kunnen afvragen of leerlingen wel vaak genoeg in staat worden gesteld om ook daadwerkelijk verschuiven in een leerproces te ervaren. Hoewel er ook argumenten vanuit kennis over leren bewegen zijn die aangeven dat variatie bijdraagt aan leerprocessen en vaardiger worden, vragen we ons af of leerlingen in een gevarieerd aanbod wel voldoende de tijd krijgen om zich te verdiepen in een activiteit. Daarmee doen we mogelijk te weinig recht aan dit kerndoel. Waarom kiezen veel lesgevers toch vaker voor variatie dan voor herhaling? Om antwoord te geven op deze vraag gebruiken we het schuifpanel opnieuw.

Variatie aanbrengen in een les is voor de leeft'-t-schuif een bijna gegarandeerde methode om van afhaken naar meedoen te gaan. De vraag kan gesteld worden of er in deze hoge wisselsnelheid ook echte duurzame

betrokkenheid op een activiteit kan ontstaan. In leerprocessen zitten moeilijke momenten. Natuurlijk bij de stap van bijna lukken naar lukken moet een leerling enig doorzettingsvermogen hebben. Stoppen en door naar iets nieuws ligt als aantrekkelijk perspectief op de loer. Het vraagt om doorzettingsvermogen om een activiteit stabiel te laten lukken. Een leerling die niet voelt dat doorzetten wat oplevert zal ook de neiging hebben om iets anders te doen als die gelegenheid er is. Een goede beweger leunt op stabiel beweeggedrag. Het vraagt soms om inspanning om ook weer te durven een mislukking toe te laten. Variatie als ontsnappingsoplossing van deze moeilijke momenten in leerprocessen als standaardoplossing lijken ons onwenselijk. Met name omdat we weten dat competentie op de lange termijn ook bijdraagt aan motivatie. Het is dus zeer de moeite waard om hier op maat in te investeren. Hiervoor moet een leerkracht al zijn didactische kwaliteiten inzetten. Pedagogische tolerantie gaat dan hand in hand met didactische vasthoudendheid. Leerprocessen forceren op onveilige wijze is daar vanzelfsprekend geen onderdeel van omdat het averechts zal werken.

Door te wisselen van activiteiten voorkom je dat leerlingen volledig afhaken, omdat leerlingen bij een nieuwe activiteit weer een nieuwe cyclus aangaan. Als een activiteit na enkele keren oefenen niet goed lukt, heeft het schuifje 'leeft 't' niet voldoende tijd om naar afhaken te schuiven. Voordat een leerling afhaakt wisselt de leerling naar een nieuwe activiteit op een ander beweegthema, die wellicht wel lukt of nieuwe uitdaging biedt.

Vrije keuze lessen

Een veel gekozen organisatievorm is de vrije-keuze-les. Mits goed gestructureerd en doordacht herbergt deze organisatievorm dezelfde valkuil, waarbij het cyclische proces door de leerling ontweken kan worden. De leerling is hierbij aan zet om te bepalen of hij/zij bij niet lukken of bijna lukken afhaakt en een andere activiteit gaat doen. Het is dus van belang dat de leerlingen betrokken genoeg zijn om het cyclische proces te doorlopen ook als het even niet lukt.

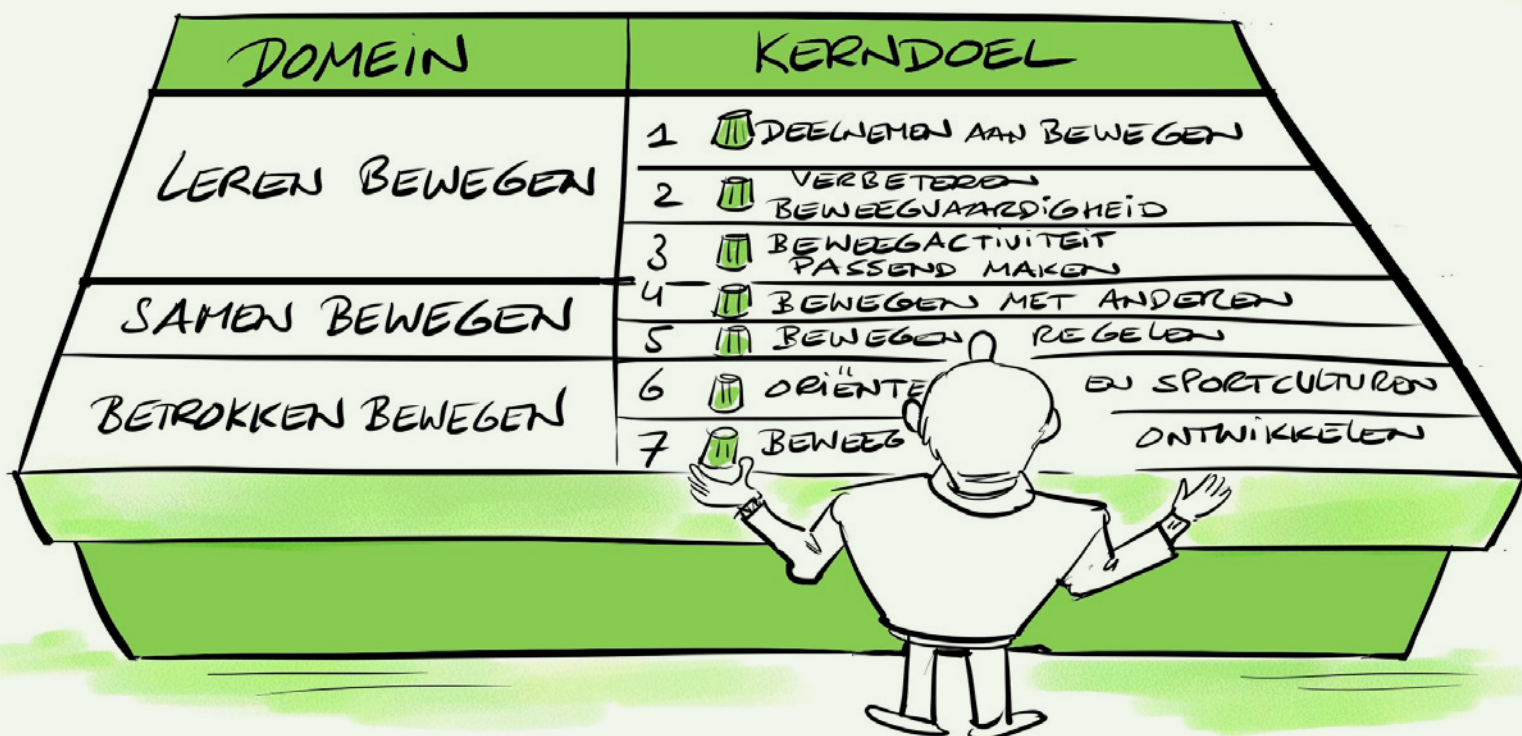
De vragen omtrent deze organisatievormen zijn geenszins een pleidooi voor (alleen) klassikale lessen, want variatie is juist een grote kracht van bewegingsonderwijs. Binnen een gevarieerde les bewegingsonderwijs met meerdere beweegthema's, kan een bepaald beweegthema meerdere lessen achtereen terugkomen, zodat de leercyclus mogelijk blijft. Bij beide organisatievormen is het van belang om als lesgever goed na te denken over hoe de leerlingen begeleid worden binnen dit leerproces. Hoe help je de leerlingen om toch door te zetten ook als het even niet lukt?

Door van het conceptkerndoel beweegvaardigheid verbeteren (KD2) een concreet doel te maken van bewegingsonderwijs vraagt dit van de lesgever meer diepgang. Wellicht betekent het voor leerlingen werken aan stabiel lukken, in plaats van direct door te gaan naar experimenteren. De auteurs van het handboek schrijven dat het essentieel is dat leerkrachten leerlingen meenemen in de verschuivingen. "Keurig! Deze poging was al wat minder wiebelig en werd stabiel. Volhouden nog een paar keer dan gaat het steeds gemakkelijker!" is dan bijvoorbeeld de feedback in plaats van: "Keurig dat is je nu net gelukt. Ik heb meteen een moeilijker opdracht voor je".

Betrokken bewegen is hiermee nog steeds van belang. Sterker nog het expliciete gevoel van ergens beter in worden (en dat dat gezien wordt) draagt daar in de meeste

Waarom kiezen veel lesgevers toch vaker voor variatie dan voor herhaling?

gevallen direct aan bij. Want als het cyclische proces van bijna lukken overgaat naar stabiel lukken en zelfs experimenteren, krijgen de leerlingen meer zelfvertrouwen en meer handelingsmogelijkheden. Het vraagt van een leerkracht de grote verantwoordelijkheid om leeromgevingen te ontwerpen waarin dit ook daadwerkelijk kan plaatsvinden voor alle vaardigheidsniveaus. Een ingewikkelde maar mooie uitdaging.

KD3: Beweegactiviteit passend maken

Conceptkerndoel 3, de beweegactiviteit passend maken, is voor leerkrachten herkenbaar vanuit de huidige kerndoelen 58 (po) en 55 (vo). In deze kerndoelen leren leerlingen de eigen bewegingsmogelijkheden inschatten, daarmee bij activiteiten rekening houden (58, po) en de bewegingsactiviteiten op eigen niveau toe te passen (55, vo). Voor de lessen bewegingsonderwijs zal dit niet voor inhoudelijke verandering zorgen maar is de koppeling aan kerndoel 1 en 2 wel nieuw. De koppeling maakt het voor

de leerkracht in de praktijk helder en versterkt de samenhang ten opzichte van de huidige kerndoelen po en vo. Ook conceptkerndoel 3 is ten opzichte van de huidige kerndoelen expliciet en concreet gemaakt door in de wettelijke tekst te beschrijven wat er wordt verstaan onder een beweegactiviteit passend maken. De tekst beschrijft dat leerlingen eigen mogelijkheden leren inschatten, meebeslissen over het inrichten van een beweegactiviteit of deze leren aanpassen. Conceptkerndoel 2 en 3 geven daarmee in samenhang met conceptkerndoel 1 een concreter beeld wat van de leerkracht in de praktijk wordt verwacht tijdens de lessen bewegingsonderwijs.

Hoe ziet beweegactiviteiten passend maken er in de praktijk uit?

Ook hierbij geeft het schuifpaneel een vertaling naar de praktijk. Daar waar voor een leerling een bepaald niveau binnen een beweegthema niet lukt, kunnen meerdere factoren ervoor zorgen dat de leerling niet afhaakt.

In feite kun je als lesgever aan verschillende knoppen draaien om de activiteit of de opdracht aan te passen, zodat de leerling op zijn/haar niveau kan toewerken naar een succesmoment. Hiermee kun je als lesgever voorkomen dat de leerling afhaakt bij bepaalde beweegthema's.

In het voorbeeld van KD2 lukte het de leerling om bij het balanceren over de balk schuifelend de overkant te bereiken. De leerling die dit niet kan en telkens van de balk afstapt zou kunnen afhaken. Als leerkracht kun je dan op meerdere manieren zorgen voor leerhulp, zodat de opdracht wel kan lukken. Denk aan paaltjes die je onderweg kan vasthouden, een medeleerling die je hand vasthoudt, een bredere balancerbalk of een combinatie van deze leerhulp. Door deze oplossingen aan te bieden kunnen leerlingen op eigen niveau hun route kiezen, waardoor zij de overkant kunnen bereiken.

De leerling leert zelf inschatten welke route het beste past bij het

Differentiëren is binnen de beweegthema's onlosmakelijk verbonden met de huidige manier van lesgeven

eigen bewegen. Hierin kan een opbouw zitten vanuit groep 1 tot de onderbouw voortgezet onderwijs, waarbij gestart wordt vanuit meer sturing naar situaties waarbij leerlingen eigen keuzes maken. Denk hierbij aan zelf de breedte van een oversteekplek te bepalen bij een overlooptikspel, een tikstok wel of niet te gebruiken bij een tikspel, of de springplank dichtbij of verder weg te plaatsen. Dit geeft leerlingen autonomie over hun eigen leerproces en vergroot het gevoel van competent zijn.

Conceptkerndoel 3 leert de leerlingen hun eigen niveau in te schatten en aan te gaan en geeft hiermee impliciet weer dat differentiëren binnen de beweegthema's onlosmakelijk is verbonden met de huidige manier van lesgeven.

Voor leerkrachten is het dus de uitdaging om vanuit verschillende niveaus van bewegen te denken. Het aanbieden van een activiteit op meerdere niveaus is essentieel om het brede spectrum van leerlingen in de huidige tijd te bedienen. Dat houdt in dat je als leerkracht je lessen goed analyseert en waar nodig aanpast om kinderen blijvend te stimuleren om te bewegen. Een activiteit die te gemakkelijk of te moeilijk is kan zorgen voor leerlingen die afhaken. Daarom is het van belang om het beweegniveau van je leerlingen scherp te hebben, door ze bijvoorbeeld te volgen via een leerlingvolgsysteem. Dit geeft je als leerkracht inzicht op welke niveaus je activiteiten aanbiedt, maar ook hoe je bijvoorbeeld leerlingen verdeelt over activiteiten. Dit kan op basis van gedrag maar ook op beweegvaardigheid, waarbij

je bewust kunt kiezen voor hetero- of homogene groepen. In een eerder voorbeeld gaven wij al differentiaties aan, zoals een tikstok voor een tikker, maar door motorisch even vaardige lopers en tikkers binnen een groepje te hanteren kun je ook het kantelpunt van lukken en niet lukken dichtbij elkaar brengen.

Door 'beweegactiviteiten passend te maken' op te nemen als kerndoel word je als leerkracht genoodzaakt om hierover na te denken, zodat leerlingen passend bewegingsonderwijs krijgen op hun eigen niveau van bewegen. Hiermee wordt gedifferentieerd onderwijs vanuit de wet geborgd.

Samenhang binnen het domein leren bewegen

De conceptkerndoelen deelnemen aan bewegen, verbeteren van de beweegvaardigheid en de beweegactiviteit passend maken vormen gezamenlijk een solide basis voor goed bewegingsonderwijs.

Bewegingsonderwijs krijgt als leervak met de conceptkerndoelen veel meer richting. Het vooroordeel van heel veel lessen slagbal of trefbal is hiermee voorbij, want een gevarieerd beweegprogramma staat nu in de wettelijke context. Met de toenemende beweegarmoede onder leerlingen is het aanbieden van verschillende beweegthema's en het ontwikkelen en leren binnen deze beweegthema's een belangrijke fundering voor een leven lang met plezier bewegen. De samenhang binnen het domein Leren bewegen ondersteunt de leerlingen veel gericht bij het ontwikkelen van deze basisvaardigheden. Er is aandacht voor de zwakkere,

gemiddelde en de sterkere beweger die binnen het cyclische leerproces op hun eigen niveau beweeguitdagingen kunnen aangaan, waardoor leerlingen genieten van bewegen. Plezier is nog steeds een belangrijke opbrengst van bewegingsonderwijs, maar beter leren bewegen krijgt door het domein Leren bewegen een prominente rol.

Dit vraagt van het werkveld een goed opgeleide lesgever, die op zowel pedagogisch als methodisch en didactisch vlak over voldoende kennis en vaardigheden beschikt om goed bewegingsonderwijs mogelijk te maken. Wij vinden dat dit een positieve waardering van ons mooie vak oplevert en zijn erg blij met de borging van het domein Leren bewegen. ●

Bron

Walinga, W. & Koekoek, J. (2024). *Handboek loopt't, luk't, leeft't*. Jan Luiting Fonds.

Contact

onderwijs@kvlo.nl

Wiebe Faber, Oscar Scipio en **Eric Swinkels** zijn onderwijsadviseurs po en vo bij KVLO

Tekeningen

John Körver

Kernwoorden

conceptkerndoelen, beweegthema's, domein Leren bewegen

Nieuwe conceptkerndoelen: het domein Samen bewegen 3

Bewegen met anderen en Bewegen regelen

Dit is het derde artikel van het team Onderwijs van de KVLO in een reeks over de nieuwe conceptkerndoelen. We kijken naar wat er staat in de huidige kerndoelen po en vo en bespreken hoe de nieuwe kerndoelen er in de praktijk uit kunnen zien. We schreven eerder over conceptkerndoel 1 (LO3) en conceptkerndoel 2 en 3 (LO5). In dit artikel kijken we naar het volgende domein Samen bewegen met daarin de conceptkerndoelen 4 en 5. Bewegingsonderwijs neemt een unieke plek in binnen het curriculum van het po en vo, omdat je de les altijd samen met andere kinderen uitvoert. Dit komt tot uiting in het samen bewegen van leerlingen tijdens de lessen, je hebt anderen nodig om de les te maken. Het domein Samen Bewegen gaat over wat leerlingen moeten kennen en kunnen om samen te bewegen en bewegen samen te regelen.

| Wiebe Faber, Oscar Scipio, Eric Swinkels en Simone de Vries

Domein Samen bewegen

Het domein Samen bewegen bestaat uit twee conceptkerndoelen, namelijk kerndoel 4: bewegen met anderen (KD4) en kerndoel 5: bewegen regelen (KD5). De naam van het domein geeft aan dat het in de lessen bewegingsonderwijs gaat om het samen met anderen bewegen en dat samen kunnen regelen. Juist in bewegingsonderwijs kunnen we dat concreet maken en betekenis geven.

In de lessen bewegingsonderwijs gaat het bij samen bewegen om het verkleinen van sociale verschillen en om polarisatie tegen te gaan (Doodewaard, 2024). Er zijn talloze voorbeelden van samenwerking, solidariteit en zorgzaamheid te zien in de lessen bewegingsonderwijs. In KD4 wordt het houdingsaspect van de leerling besproken en in KD5 het handelingsaspect.

KD4 Bewegen met anderen

Samen bewegen wordt in het kern-doel beschreven als "wat leerlingen moeten doen om, rekening houdend met henzelf en de ander, de omgang met elkaar in het bewegen te verbeteren en daarmee ook het deelnemen aan bewegen zelf".

De manier waarop leerlingen zich daarbij tot elkaar verhouden, door Biesta (2015) omschreven als socialisatie, is

een belangrijke kern van de lessen bewegingsonderwijs, die in dit domein nu speciale aandacht krijgt. Het gaat om de sociale ontwikkeling van de groep als geheel, met daarbinnen de rol van de leerling. Samenspel vraagt om je open te stellen voor de ander en je leert dat je samen met een ander verder komt. Biesta (2023) pleit ook voor verschuiving van perspectieven: van ego- naar eco-perspectief. Dit eco-perspectief houdt in dat leerlingen samen willen bewegen om er samen wat van te maken. Dat kinderen door hebben dat ze elkaar nodig hebben en elkaar willen en moeten helpen om verder te komen. Dat denken in verbondenheid krijgt een plaats in KD4: bewegen met anderen.

Herkenning en nieuw

Bewegen met anderen (KD4) is nog niet eerder op deze wijze uitgewerkt. Het

In de praktijk: samenwerken

Samen deelnemen aan bewegen vraagt om complexe vaardigheden van leerlingen. In conceptkerndoel 4 wordt dit onder andere omschreven als het omgaan met mogelijkheden, gedrag, opvattingen en belevingen van de ander.

Het leren accepteren van verschillen tussen leerlingen wordt aangeboden door de leerkracht, bijvoorbeeld door gebruik te maken van praatplaten van de FairPlay-lesmethode. Hierin bespreekt de leerkracht met leerlingen waarom samen deelnemen ingewikkeld is en hoe je dit kan laten lukken. Het sociale proces, en in hoeverre dit gedrag aangeleerd kan/moet worden, verschilt vanzelfsprekend per doelgroep, klas en/of individuele leerlingen.

Bron: Praatplaat samenwerken, FairPlay-lesmethode (Sportservice Apeldoorn) In de lesmethode FairPlay van Sportservice Apeldoorn wordt gewerkt aan verschillende sociale en regulerende vaardigheden.

Scan of klik hier naar Sportservice Apeldoorn

domein samen bewegen is deels te herkennen in de huidige kerndoelen: het samen met anderen op een respectvolle manier deelnemen (kerndoel 58, po) en leerlingen leren sportief te zijn, rekening te houden met anderen en respect en zorg te hebben voor elkaar (kerndoel 56, vo). KD4 biedt concretere gedragsverwachtingen voor de leerlingen. Er is beschreven wat de leerlingen leren; zoals bijdragen aan een sociaal veilige omgeving, accepteren van verschillen en sociale interacties in een klas of groep. KD4 is hiermee niet nieuw maar tekstueel concreter uitgewerkt.

Binnen KD4 leren kinderen om verschillende wijzen van deelnemen te respecteren en te waarderen, beschreven door Peter Heij als sociale rechtvaardigheid (Heij, 2006). Kinderen leren omgaan met diversiteit in bewegen, zodat ze dit ook in maatschappelijke situaties kunnen toepassen. De uitdaging voor het werkveld is dat er voor KD4 nog weinig concrete methodieken zijn uitgewerkt, in tegenstelling tot bijvoorbeeld KD1, 2 en 3. Deze zijn uitgewerkt in basisdocumenten en verschillende methodieken, waardoor zij herkenbaar zijn voor het werkveld. Voor bewegingsonderwijs zijn voor samen bewegen nog weinig sociale vaardigheidsmethodieken uitgewerkt die aansluiten bij de lessen bewegingsonderwijs.

KD 5 Bewegen regelen

KD5 bouwt verder op KD4. KD5 richt zich op de mogelijkheid om ervaringen op te doen met en in verschillende taken en rollen binnen beweegactiviteiten. Er is in KD5 meer focus gekomen op samen reguleren. Mede ingegeven door de maatschappelijke ontwikkelingen in de sport, waarbij binnen het samen bewegen regelmatig moeilijkheden ontstaan. Het bewegen samen leren organiseren in de schoolsetting is van waarde, zodat deze ook kan worden toegepast in de maatschappij. Hier komt het eco-perspectief van Biesta naar voren, als tegenhanger van het ego-perspectief.

Tot nu toe lag in het po de focus impliciet op het reguleren door leerlingen zelf, binnen het vo lag de focus meer op de rollen die leerlingen innemen tijdens de gymles. De uitdaging voor het po is om meer aandacht te geven

aan de individuele rollen die horen bij KD5. Voor het vo is de uitdaging om het samen reguleren meer ruimte te geven. Dit gebeurt steeds vaker zonder scheidsrechter, door leerlingen zelf tijdens het uitvoeren van de activiteit, de activiteit te laten reguleren. In de sport zien we dit bijvoorbeeld al terug bij ultimate frisbee of badminton, waarbij het vanzelfsprekend is dat de spelers samen tot een oplossing komen.

Herkenning

Ook voor KD5 geldt dat het herkenbaar is in het huidige kerndoel over afspraken maken over het reguleren van bewegingsactiviteiten (58, po) en leren eenvoudige regelende taken te vervullen (57, vo). Deze krijgen concreet vorm in het leren arrangeren van de bewegingomgeving, assisteren bij de bewegingomgeving en het afspreken van regels.

Voor de leerkracht bieden KD4 en KD5 concrete leerdoelen voor leerlingen die de leerkracht kan opnemen in het vakwerkplan en dus in de lessen. Waar in de huidige kerndoelen deze concrete beschrijving ontbreekt, bieden de conceptkerndoelen deze nu wel.

Wat is er nieuw?

Bij KD5 gaat het om het arrangeren van de bewegingomgeving, assisteren bij beweegactiviteiten en het afspreken van regels. Deze zijn door middel van een nieuwe indeling helder gemaakt:

- arrangeren gaat om het op- en afbouwen, herstellen en aanpassen van arrangementen;
- assisteren gaat om het verzorgen, beveiligen en coachen;
- afspreken gaat om het uitleggen, controleren en afstemmen.

Bovenstaande omschrijvingen bij KD5 zijn niet nieuw en komen overeen met het huidige kerndoel 58. Een verschil met kerndoel 58 (po) en 57 (vo) is dat reflecteren niet terugkomt binnen het domein samen bewegen en een plek heeft gekregen onder KD6.

Onderzoek

Katrijn Opstoel (2022) heeft onderzoek gedaan naar creëren en evalueren van een stimulerende leeromgeving door het leren regelen in

de les lichamelijk opvoeding in het basisonderwijs.

Scan of klik [hier](#) naar het artikel

Onder vakleerkrachten bleek uit deze onderzoeken dat bewegen regelen onderdeel is van het vak bewegingsonderwijs, maar dat veel vakleerkrachten hier onbewust (on-)bekwaam in waren. Bewegen regelen werd wel aangeboden aan leerlingen maar dit was vaak eerder een reactief leermoment dan een bewuste leerlijn met een planmatige methodische aanpak en structuur.

Want hoe leer je kinderen eigenlijk aan om te arrangeren of te assisteren? Welke rollen en handelingen passen dan bij welke doelgroep en hoe leer je kinderen ontwikkelen binnen die rollen en handelingen. Deze vraag is bijna vanzelfsprekend te beantwoorden door vakleerkrachten als het gaat om de motorische ontwikkeling, zoals het aanleren van een handstand of het jongleren van ballen, maar minder vanzelfsprekend voor bewegen regelen.

Het boek Samen Bewegen Regelen (Hazelebach et al., 2023) is naar aanleiding van het onderzoek van Opstoel (2022) geschreven om het werkveld inzicht te geven in bewegen regelen. Dit boek richt zich op het vergroten van de zelfstandigheid, maximaliseren van de beweegtijd en het ontwikkelen van het regelen voor de leerling zelf (en voor later). Het is geschreven door opleiders van meerdere alo's. Zij beschrijven de reguleringuitdaging als 'het in de gymles leren om in verschillende contexten de toenemende beweegdiversiteit op een sociaal rechtvaardige wijze gezamenlijk te organiseren' (Hazelebach et al., 2023, p.13).

Het methodisch aanbieden van KD5 zorgt dan in de praktijk voor een grotere rol van samen bewegen in de jaarplanning en de lessen van elke school/vakleerkracht. Naast de reguliere

In de praktijk

Als voorbeeld kan je denken aan leerlingen die over een smalle balk balanceren, waarbij een aantal leerlingen van de balk afstappen. De leerkracht constateert dat er hulp nodig is om de leerlingen over de balk heen te helpen en vraagt of een (individuele) leerling even een helpende hand wil geven. In de praktijk wordt vaak een sociaal vaardige leerling gekozen. Minder sociaal vaardige leerlingen hebben hierdoor minder kans om hun vaardigheden te ontwikkelen.

Als je als leerkracht binnen je les specifiek en structureel aandacht geeft aan hulpverleners, zou je per les/groepje een leerling een hulplintje kunnen geven die binnen de les de rol van hulpverlener uitvoert. Zo biedt de leerkracht voor iedere leerling aan om deze rol op zich te nemen en hierbinnen te (kunnen) leren.

Deze werkwijze kun je ook toepassen bij andere rollen, zoals onder andere scheidsrechter of opbouwer/opruimer.

te vertalen naar de praktijk. De uitwerking van met name KD4 vraagt om verdere uitwerking voor en door de praktijk. Voor het gehele werkveld ligt hier een uitdaging.

In de conceptkerndoelen is bewust (meer) aandacht voor het aanleren van gedragingen en regulerende handelingen. Gedrag en handelen zijn binnen samen bewegen onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het zet de vakleerkracht aan tot nadenken hoe het domein Samen bewegen vorm te geven. De beide kerndoelen kunnen bewust worden ingezet en gepland binnen de les bewegingsonderwijs. KD4 richt zich hierbij op het houdingsaspect: welk gedrag is nodig om samenwerking te laten lukken. KD5 gaat over het handelingaspect: welk vaardigheid moet je aanleren om binnen bepaalde rollen en taken bewegen zelf te regelen.

Het unieke karakter van bewegingsonderwijs komt in dit domein Samen bewegen tot uitdrukking. Juist in de lessen bewegingsonderwijs kunnen we meer en beter leerlingen bewust samen laten bewegen. Daarmee geven we ook invulling aan burgerschap. Dus goed en mooi dat dit in de conceptkerndoelen is verwerkt. Hoe dat concreet wordt ingevuld is aan de vakleerkracht. ●

Bronnen

Scan of klik [hier](#) naar de bronnen

Contact

onderwijs@kvlo.nl

Wiebe Faber, Oscar Scipio, Eric Swinkels en Simone de Vries zijn onderwijsadviseurs po en vo bij KVLO

Foto

Anita Riemersma

Kernwoorden

conceptkerndoelen, domein Samen bewegen, samenwerken, bewegen regelen

beweegthema's (KD1) kan ook voor bewegen regelen een methodische opbouw en planning gemaakt worden.

Conclusie

We hebben in dit artikel getracht samen bewegen meer te duiden en

Nieuwe conceptkerndoelen: het domein Betrokken bewegen 4

Oriënteren op beweegcontexten en Onderzoeken van beweegvoorkeuren

Dit is het vierde artikel van team Onderwijs van de KVLO in een reeks over de nieuwe conceptkerndoelen. Betrokken bewegen bestaat uit twee delen: oriënteren op beweeg- en sportculturen (A) en beweegidentiteit ontwikkelen (B). In de voorgaande artikelen werden de kerndoelen van de domeinen Leren bewegen en Samen bewegen toegelicht. In deze serie artikelen proberen we vanuit de KVLO deze nieuwe ontwikkeling in de kerndoelen te koppelen aan tot wat op heden als uitgangspunt is genomen. | Wiebe Faber, Oscar Scipio, Eric Swinkels en Simone de Vries

Op 21 november 2025 zijn definitieve conceptkerndoelen bewegen en sport officieel vastgesteld.

Dit artikel gaat over het domein Betrokken bewegen en heeft de volgende twee doelzinnen:

A. Oriënteren op beweegcontexten - de leerling oriënteert zich op beweegcontexten.

B. Beweegidentiteit ontwikkelen - de leerling onderzoekt welke beweegcontexten passen bij eigen voorkeuren.

Scan of klik [hier](#) naar de definitieve conceptkerndoelen inclusief toelichtingsdocument

Kerndoelen B&S po Betrokken bewegen

Kerndoel 40 De leerling geeft betekenis aan bewegen.

40A De leerling oriënteert zich op beweegcontexten.

Het gaat hierbij om:

- herkennen van verschillende beweegactiviteiten;
- verkennen van diverse beweegomgevingen en organisatievormen;
- onderscheiden van verschillende doelgroepen aan beweegactiviteiten;
- herkennen van verschillende motieven en doelen om deel te nemen aan bewegen en sporten;
- verkennen van de relatie tussen bewegen en welbevinden.

40B De leerling onderzoekt welke vormen van bewegen passen bij eigen voorkeuren.

Het gaat hierbij om:

- verwoorden welke ervaringen en welke beleving bewegen oproept;
- vergelijken van eigen interesses, kwaliteiten en motieven met die van de anderen;
- uitleggen hoe ervaringen worden beïnvloed door de beweegcontext;
- reflecteren op de eigen ontwikkeling in het bewegen;
- kiezen van beweegactiviteiten in verschillende contexten.

Kerndoelen B&S vo Betrokken bewegen

Kerndoel 45 De leerling geeft betekenis aan bewegen.

45A De leerling oriënteert zich op beweegcontexten.

Het gaat hierbij om:

- herkennen van verschillende beweegactiviteiten;
- verkennen van diverse beweegomgevingen en organisatievormen;
- onderscheiden van verschillende doelgroepen aan beweegactiviteiten;
- herkennen van verschillende motieven en doelen om deel te nemen aan bewegen en sporten;
- verkennen van de relatie tussen bewegen en welbevinden.

45B De leerling onderzoekt welke vormen van bewegen passen bij eigen voorkeuren.

Het gaat hierbij om:

- verwoorden welke ervaringen en welke beleving bewegen oproept;
- vergelijken van eigen interesses, kwaliteiten en motieven met die van de anderen;
- uitleggen hoe ervaringen worden beïnvloed door de beweegcontext;
- reflecteren op de eigen ontwikkeling in het bewegen;
- kiezen van beweegactiviteiten in verschillende contexten.

A. Oriënteren op beweegcontexten

Domein Betrokken bewegen

Kerndoel 40/45 De leerling geeft betekenis aan bewegen

Beweegcontexten

Kerndoel 40A/45A: De leerling oriënteert zich op beweegcontexten. De kerndoelen en de tekst 'het gaat hierbij om' zijn voor po (40A) en vo (45A) identiek. Het doel hiervan is dat po en vo met dezelfde leerdoelen aan het werk zijn, waarbij het werkveld zelf de doorlopende leerlijn en de bij een specifieke doelgroep horende leerdoelen bepaalt. Dat betekent dus een verschuiving van focus of diepgang op de vijf punten die beschreven zijn bij 'het gaat hierbij om', naarmate de leerling ouder wordt. Daarbij gaat SLO nog leerlijnen ontwikkelen en komt er een herziene versie van het Basisdocument bewegingsonderwijs.

De kern van het oriënteren op beweegcontexten wordt in het toelichtingsdocument kernachtig beschreven als 'welke beweegactiviteit staat centraal, in welke omgeving en op welke wijze georganiseerd, met wie en met welk doel en motief'. In het po, zeker in de onderbouw, zal de leerling vooral in de gymzaal veel verschillende beweegactiviteiten aangeboden krijgen, die ze samen met

andere kinderen uitvoeren met als doel hun beweegvaardigheid te vergroten, plezier in bewegen te stimuleren en te kijken wat ze leuk vinden en waar ze goed in zijn. In het po leg je als docent de verbinding met het buitenspelen of lessen koppelen aan actuele thema's. Denk hierbij aan een les over Olympische Spelen of een gezonde week. Ook kan er een koppeling zijn met de omgeving van de school door te gaan naar (beweeg-)parken en sportpleinen.

In het vo zullen regelmatig vragen gesteld worden als: wat doe je zelf aan sport of bewegen, waar, met wie en waarom en waartoe? In het vo worden activiteiten aangeboden die wat meer afspiegelingen zijn van reguliere sporten en actuele (populaire) beweegactiviteiten zoals padel of pickleball.

Herkenning po

De conceptkerndoelen vervangen de oude kerndoelen die zijn opgesteld in 2006. Daarin staat kerndoel 57: 'De leerlingen leren op een verantwoorde manier deelnemen aan de omringende bewegingscultuur en leren de hoofdbeginselen van de belangrijkste bewegings- en spelvormen ervaren en uitvoeren.' In deze oude karakteristiek komt de oriëntering op de bewegings- en sportcultuur terug, doordat leerlingen op een verantwoorde manier leren deelnemen aan de omringende bewegingscultuur. Hierin wordt uitgegaan van een vanzelfsprekende transfer tussen de lessen bewegingsonderwijs en de beweegcultuur buiten de les. Hierin zit nog geen activerende rol van de leerkracht of de les bewegingsonderwijs richting de omringende bewegingscultuur. In het nieuwe kerndoel komt deze rol van de vakleerkracht en de leerling sterker naar voren.

De vakleerkracht heeft een signalerende functie voor de sport- en beweegvoorkeur van de leerling. De rol van de vakleerkracht is om de leerling door te verwijzen naar een passende beweeg- en sportomgeving/activiteit/keuze/cultuur/plek. De (vak)leerkracht doet dit bijvoorbeeld in samenwerking met externe partijen zoals de buurtsportcoach of sportvereniging.

In de praktijk po

In samenwerking met de gemeente, sportverenigingen en buurtsportcoaches worden jaarlijks diverse beweegactiviteiten aangeboden. Dit gebeurt al vanaf groep 3, in een opbouwende leerlijn naar groep 8. Voorbeelden daarvan zijn:

- Sportclinics aanbieden in samenwerking met sportverenigingen of buurtsportcoaches. De clinics kunnen op school tijdens de les bewegingsonderwijs of op de locatie van een sportvereniging plaatsvinden.
- Sportdagen op school of op een specifieke sportlocatie om leerlingen te laten kennismaken met verschillende beweeg- en sportcontexten. Denk aan survival- of atletieksportdagen of sportdagen waarbij verschillende sportclinics worden aangeboden.
- Sporttoernooien/sportevenementen geven leerlingen de kans om binnen de context van specifieke sporten/beweegactiviteiten kennis te maken met verschillende organisatievormen zoals competitie-elementen.
- Buitenspelen als onderdeel van de les bewegingsonderwijs: een positieve transfer maken naar het leren van samenwerken, reguleren en samen regels en afspraken bedenken tijdens het buitenspelen. Bijvoorbeeld door spellen aan te bieden die je zowel in de gymzaal als op het schoolplein kunt spelen. Kinderen leren zo ook ontdekken of zij graag voor zichzelf, samen, mét of juist tegen anderen spelen.

In de praktijk vo

Een voorbeeld is een skatepark in het centrum dat is ontwikkeld door een groep skaters in samenwerking met de gemeente. Het skatepark genoot al snel volop belangstelling: een moeder met haar achtjarige zoontje op een stuntstep, een groepje skaters van 14 jaar en volwassenen die tussen of na werktijd even op inlineskates hun hoofd leegmaken. Allen genietend van rijden en glijden. Een uitgelezen kans om met schoolklassen de skatebaan te verkennen. Leerlingen mogen zelf meenemen waarmee ze kunnen skaten, steppen, skateboarden. Een lokale skate-expert geeft een clinic voor wie dat nog niet eerder heeft gedaan. Leerlingen helpen elkaar. De les wordt afgesloten met een demo van wie iets wil laten zien.

Herkenning vo

In conceptkerndoel 45A (domein Betrokken bewegen) staat dat leerlingen zich oriënteren op beweegcontexten. Dit herkennen we in het oude kerndoel 53: 'De leerling leert zich mede met het oog op buitenschoolse beoefening op praktische wijze te oriënteren op veel verschillende bewegingsactiviteiten in de bewegingscultuur en daarin de eigen mogelijkheden te verkennen'. Dit kerndoel is in het basisdocument onderbouw vo al uitgewerkt als een onderdeel waar leerlingen zich al vroeg oriënteren op de actuele bewegingscultuur. 'Met het oog op buitenschoolse beoefening op een praktische wijze' betekent dat er niet alleen bewegingsonderwijs in de gymzaal of op het sportveld wordt gegeven, maar dat leerlingen ook in aanraking komen met mogelijkheden in de directe omgeving van de school (zwembad, tennisbaan, bos, skatepark) en met diverse sportverenigingen. Als school wil je leerlingen laten kennismaken met actuele beweegmogelijkheden en beweegcontexten.

B. Onderzoeken van beweegvoorkeuren

Domein Betrokken bewegen
Kerndoel 40/45 De leerling geeft betekenis aan bewegen

Onderzoek eigen voorkeuren

Kerndoel 40B/45B: De leerling onderzoekt welke beweegcontexten passen bij eigen voorkeuren. In het toelichtingsdocument (pagina 39) wordt dit kerndoeldeel uitgelegd. Kinderen groeien op in een pluriforme en veranderende beweeg- en sportcultuur. Het wordt belangrijker voor leerlingen om hun verhouding tot bewegen te onderzoeken en te bepalen wat bij hen past. Dat leerlingen nadenken over hoe zij zichzelf zien als beweger, wat zij aan anderen laten zien en hoe anderen naar hen kijken als beweger en sporter. Door interesses te vergelijken wordt betekenis toegevoegd. Dit zal leerlingen helpen te bepalen hoe ze willen deelnemen aan bewegen en sport, nu en in de toekomst.

Onder de formulering 'het gaat hierbij om' worden vijf punten genoemd waaraan zowel in het po als onderbouw

In de praktijk po

Om aan het conceptkerndoel te voldoen zal het po in de toekomst de kinderen structureel gaan bevragen op hun beweegvoorkeuren en motieven om zo aan te sluiten op hun wensen voor bewegen en sporten. In de praktijk wordt er nog gezocht naar manieren om dit structureel aan te pakken. In sommige leerlingvolgsystemen wordt een eerste aanzet gedaan door leerlingen te vragen naar hun huidige sport en interesses en worden specifieke kinderen op weg naar sport en bewegen geholpen.

Een interessante ontwikkeling voor het po is het beweegadvies. In samenwerking met verschillende partners (o.a. Mulier Instituut, ALO-NED, Kenniscentrum Sport & Beweging, Alles in beweging, Volg Mij, BLOC, MOBAK, NOC*NSF) is de KVLO betrokken bij de ontwikkeling van beweegwijsheid, een digitaal middel om beweegmotieven inzichtelijk te maken en kinderen te voorzien van een beweegadvies op basis van *physical literacy*. Vakleerkrachten zullen hiermee een tool krijgen om kinderen te helpen hun eigen beweegidentiteit te onderzoeken, om zo te voldoen aan kerndoel 40B.

Scan of klik [hier](#) naar uitleg over Beweegwijsheid

In de praktijk vo

Als je uitgaat van een leven lang met plezier bewegen en de kerndoelen als geheel ziet, dan begin je in het po en eerste fase vo al met beweegidentiteit. In de eerste lessen wordt vaak gevraagd welke sport je doet en of er blessures zijn. Dat richt zich dan vooral op wedstrijd- en verenigingssport. Voor meer betekenisvolle informatie kun je beter vragen: wat deed of doe je aan bewegen, waarom, wat maakte dat je daarvoor koos en wat wil je leren of ontdekken? Zulke vragen stel je gedurende de gehele periode van het vo.

Sommige scholen geven geen cijfers meer voor de prestaties die leerlingen leveren bij atletiek, turnen en spel. De manier waarop je actief meedoet, samen met anderen, maar ook welke betekenis je geeft aan bewegen komt meer voorop te staan. Omdat scholen en docenten dat belangrijk vinden vragen ze daarvoor met regelmaat aandacht. Dat kan kort tijdens de les of aan het einde van een periode in een terugblik welke activiteiten zijn gedaan.

Die periodieke evaluatie op de lessen en beweegidentiteit zijn niet hetzelfde. Bij beweegidentiteit gaat het vooral om wat een leerling over zichzelf beschrijft of zich presenteert als beweger en als sporter. De kunst is leerlingen daarop te laten reflecteren zonder dat het veel tijd kost. Het helpt dan als het systematisch en regelmatig plaatsvindt en als datgene wat geëvalueerd wordt daarna de kans krijgt om te verbeteren.

vo aandacht besteed moet worden. Het gaat bij het onderzoeken van beweegvoorkeuren om het uitleggen en verwoorden van ervaringen, het vergelijken van interesses, kwaliteiten, motieven en het reflecteren en kiezen. Het zijn activiteiten die aandacht vragen. Expliciete aandacht waar pas in de bovenbouw po ruimte voor zal zijn. Door de onbekendheid met dit domein zal er nog volop geëxperimenteerd moeten worden. Tegelijkertijd wordt in het

toelichtingsdocument benadrukt dat het steeds belangrijker wordt voor leerlingen om hun verhouding tot bewegen te onderzoeken en te bepalen wat bij hen past. Ze groeien op in een veranderende beweegwereld die minder uitnodigt om te bewegen. Als het buiten school minder vanzelfsprekend wordt te gaan of te blijven bewegen, dan moeten we daar in de lessen bewegingsonderwijs meer aandacht aan besteden. De vraag is hoe dat effectief kan en gaat gebeuren

Praktijkvoorbeeld vo

Het Antonius College in Gouda laat leerlingen in de onderbouw elke periode reflecteren op wat ze zelf vinden hoe ze aan de lessen bewegingsonderwijs/ LO hebben deelgenomen en hoe ze zichzelf verhouden tot medeleerlingen tijdens het bewegen in de les. Tijdens een les in drie vakken wordt dat in één vak gedaan onder begeleiding van de docent. In de eerste periode van klas 1 laten ze leerlingen vier vragen beantwoorden die hen als bewegener en sporter kenmerkt: Wat deed of doe je qua bewegen en sporten? Waarom deed of doe je dat? Wat zorgde of zorgt ervoor dat je dat (goed) kan? Hoe ziet jouw toekomstige beweegidentiteit eruit?

Aan het einde van de onderbouw worden die vragen nogmaals gesteld. In de bovenbouw wordt daarop nog verder ingegaan bij reguliere LO. Bij BSM komen de diverse beweegmotieven nog explicieter aan bod inclusief een analyse en verklaring van landelijke trends. Bij BSM pitchten de leerlingen hun beweegidentiteit in tweetallen aan elkaar, waarbij de ander verdiepende vragen stelt.

Item	Hoe vaak doe je dit?	Waar doe je dit?
Ik heb een sporterij of hobby die ik graag doe.		
Ik heb een sporterij of hobby die ik niet graag doe.		
Ik heb een sporterij of hobby die ik nooit doe.		
Ik heb een sporterij of hobby die ik soms doe.		
Ik heb een sporterij of hobby die ik nooit doe.		
Ik heb een sporterij of hobby die ik nooit doe.		
Ik heb een sporterij of hobby die ik nooit doe.		
Ik heb een sporterij of hobby die ik nooit doe.		
Ik heb een sporterij of hobby die ik nooit doe.		

zonder dat dit ten koste gaat van beweegtijd.

Herkenning po

Voor het po is 'onderzoeken van beweegvoorkeuren' een nieuw subdomein. Er is in de oude kerndoelen 57 en 58 geen herkenning te vinden in het onderzoeken naar eigen voorkeuren en/of persoonsvorming rondom bewegen & sport. De karakteristiek rondom de oude kerndoelen beschrijft alleen het oriënteren op de buitenschoolse sporten beweegcultuur, maar niet het ontdekken van een eigen beweegidentiteit. De uitleg van 'het gaat hierbij om' is lastig toe te passen voor de onderbouw van het po. De vakleerkracht zal het kerndoel eerder impliciet aan de orde laten komen. De leeftijdsfase van de kinderen maakt dat (nog) niet alle kinderen in het po daar actief op kunnen reflecteren. Ze moeten het bewegen eerst ervaren en beleven.

Herkenning vo

In conceptkerndoel 45B (domein Betrokken bewegen) staat dat leerlingen onderzoekt welke vormen van bewegen passen op eigen voorkeuren. In de oude

kerndoelen staat alleen het verkennen van de eigen mogelijkheden door het oriënteren op veel bewegingsactiviteiten en een gevarieerd aanbod. Het actief aanzetten om na te denken over wat echt bij de leerlingen past staat niet in de oude kerndoelen. De waarde van het bewegen voor gezondheid en welzijn leren kennen en ervaren is ook van een andere dimensie dan dat een leerling intrinsiek ervoor kiest om daarvoor en daardoor te gaan bewegen. Kortom, bewegen betekenis geven en een eigen beweegidentiteit ontwikkelen is ook in het vo een nieuwe en andere dimensie waar leerlingen mee moeten kennismaken en daarin bewust worden van de mogelijkheden die passen bij hun eigen identiteit.

In het basisdocument onderbouw vo (gebaseerd op de oude kerndoelen) is wel Bewegen beleven uitgewerkt. Daarin wordt beschreven hoe leerlingen (meer) betrokken raken bij de lessen LO en gericht hun eigen ontwikkelingsmogelijkheden ontdekken en ontwikkelen. 'Beleving is een voorwaarde om te komen tot leren en ontwikkelen' en 'Het uiteindelijke doel van bewegingsonderwijs is dat het bewegen gaat leven bij

de leerlingen, dat het ze raakt en dat het wat met ze doet.' In die lijn is dit kerndoel duidelijk beschreven: De leerling onderzoekt welke beweegcontexten passen bij hun eigen voorkeuren.

Slotwoord

De onderwijsadviseurs van de KVLO hebben in vier verschillende artikelen de drie conceptkerndoelen besproken. Hierbij hebben wij getracht de nieuwe kerndoelen te duiden en deze vergeleken met de oude kerndoelen. Onze conclusie is dat de vernieuwde kerndoelen een verrijking zijn voor het vak bewegingsonderwijs. Kerndoel 1 Leren bewegen zorgt voor een brede basis aan motorische vaardigheden en een gevarieerd aanbod van beweegthema's, waarbij het bewegen op eigen niveau een mooie en belangrijke toevoeging is. Dit zorgt ervoor dat leerlingen op eigen niveau leren bewegen en vanuit succesmomenten kunnen doorgroeien. Wat sterk is aan deze set kerndoelen is het feit dat de inhoud bij po en onderbouw vo gelijk is. Dit zorgt ervoor dat er een doorlopende leerlijn is van po naar vo, zodat er een betere aansluiting is tussen het po en vo.

Kerndoel 2 Samen bewegen zorgt ervoor dat er aandacht wordt besteed aan reguleringsdoelen en sociale vaardigheden. Ons vak leent zich als geen ander voor burgerschapsdoelen, waarbij samen afspraken maken, regels bedenken,

Praktijkvoorbeeld vo

Op Lek en Linge College in Culemborg is de sectie LO al jaren bezig met formatief handelen en hebben voor alle jaarlagen rubrics uitgewerkt die aansluiten bij de aanstaande (concept)kerndoelen. De nadruk ligt op het leerproces van zowel de ontwikkeling van bewegingsvaardigheden, als houding en afspraken, omgaan met elkaar en hoe ze reflecteren. Niveaus van deelname zijn beschreven als beginner, gevorderd en expert. Elke periode vullen de leerlingen voor zichzelf een woord-evaluatie in, aangevuld met een waardering van de docent bewegingsonderwijs/LO. De docent vat die elke periode samen in een korte woordelijke rapportage. In plaats van een cijfer komen dus kenmerken van bewegen van de leerlingen in woorden op het rapport. Door het formatieve handelen worden leerlingen meer eigenaar van hun eigen leerproces. Gaandeweg herkennen en waarderen leerlingen het woordrapport. Het zegt letterlijk veel meer dan een cijfer.

Voorbeeld van het woordrapport op Lek en Linge College. In de lessen LO worden rubrics gebruikt op drie niveaus: beginner, gevorderd, expert. Het woordrapport wordt door de leerling zelf ingevuld. De docent vat dit in korte zinnen samen.

Eindevaluatie periode 1	Niveau (B/G/E)	Uitleg
Studiehouding & afspraken		
Omgang met elkaar		
Ik heb mijn doel bereikt: <i>Ja/nee</i> <i>Leg uit waarom</i>		
Doel voor periode 2 Gebruik uit de rubric: <i>Ontwikkeling bewegingsvaardigheden</i> en/of Reflectie		
<i>Wat ga je doen om dit te behalen?</i>	<i>Start je zin met de volgende voorbeeldzin: "Ik ga vooraf ... en daarna ..." "Ik vraag hulp aan ... wanneer ..."</i>	

Voorbeeld 1 ingevuld deel door een leerling:

"Mijn leerdoel was om andere leerlingen te motiveren tijdens de les. Ik probeerde dit doel te bereiken door initiatief te nemen in een opdracht starten, maar dat vond ik lastig. Mijn doel voor volgende periode is om kritisch en concreet te benoemen wat ik daar beter in kan doen."

Woordrapport door docent in periode 1 bij deze leerling:

"Je bent een goede bewegener en gemotiveerd om nog beter te worden. Waar je in kunt leren is in je omgang met winst en verlies. Waar ligt jouw bijdrage en hoe kun je kritisch naar je eigen rol kijken? Zo kun je, naast fanatiek sporten, ook een prettige teamsfeer creëren."

Voorbeeld 2 ingevuld deel door een leerling:

"Mijn doel was om meer een leidende rol te nemen in teams. Dit heb ik bereikt door mee te denken in de teamindeling en de posities te organiseren (bij basketbal)."

Woordrapport door docent in periode 2 bij deze leerling:

"Je nam meer initiatief en je bent een speler die fair play belangrijk vindt."

Jouw rol heeft een positieve impact op het team."

elkaar helpen, omgaan met tegenslagen en tegen je grens aanlopen ervoor zorgen dat de les bewegingsonderwijs een miniatuur afspiegeling is van de 'echte buitenwereld'. Bewegingsonderwijs leert

leerlingen essentiële vaardigheden die niet alleen binnen bewegingsonderwijs of buitenspelen van belang zijn, maar ten bate komen van alle vakken binnen het onderwijs.

Het derde kerndoel Betrokken bewegen was voor ons als adviseurs de grootste uitdaging. Het ontdekken van je eigen beweegidentiteit en het verkennen, herkennen en ontdekken van beweegmotieven en beweegcontexten is vooral voor het po vernieuwend. Hoe dit in de praktijk vorm te geven heeft ons ook de nodige discussies opgeleverd. Vooral de vraag of dit haalbaar is in de onder- en middenbouw van het po lijkt vooralsnog een spannende exercitie. Toch zien wij de waarde van dit kerndoel. Veel leerlingen haken in de pubertijd af bij sportverenigingen of bewegen en sport in het algemeen. Door de leerlingen te helpen richting beweegvormen die bij hen passen is de kans op blijvend deelnemen aan de bewegingscultuur groter. Bewegingsonderwijs en de vakleerkracht vervullen hierin een goede signalerende en stimulerende rol.

De set van kerndoelen geeft het vak bewegingsonderwijs waarde en wat ons betreft een degelijke en toekomstbestendige inhoud. Wij hebben alle vertrouwen dat ons enthousiaste en innovatieve werkveld mooie oplossingen zal vinden voor de uitdagingen die er nog liggen en dat we hiermee onze leerlingen een mooie basis geven voor een leven lang met plezier bewegen. ●

Scan of klik *hier* naar de gehele reeks (1-4) van team Onderwijs van KVLO over de conceptkerndoelen

Bron

SLO (2025). Definitieve conceptkerndoelen bewegen en sport. SLO. Verkregen op 18 december 2025, van <https://www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/actualisatie-kerndoelen/>

Contact

onderwijs@kvlo.nl

Wiebe Faber, Oscar Scipio, Eric Swinkels en **Simone de Vries** zijn onderwijsadviseurs po en vo bij KVLO

Foto's

Eric Swinkels
Anita Riemersma

Kernwoorden

conceptkerndoelen, domein Betrokken bewegen, oriënteren op beweegvoorkeuren en beweegcontexten